Գ· ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 803 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1901 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1901 (Ն·)Տ·

10 ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԱՂԻԿՅԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
20, Պապը Ալի ճատտեսի, 20
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

ارمنیجه سورهانتاك عزتی
صاحب امتیاز د. جیولك
باب عالی جادسی نومرو ۲۰

DIRECTION DU JOURNAL ARMÉNIEN
SOURHANTAG
20. Avenue de la S. Porte
CONSTANTNOPLE

ԵՏ ՉԻ ՏՐՈՒԻԻ Խմբագրութեան ուղղուած ո և է գրութիւն
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կը սկսին ամէն ամսոյ 10ին, 20ին և 30ին

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը կ՝ունի դրչ· 75
6 » » » 40

ԴԱՇՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ
Թղթատարի ծախքը դէ վէյ
12 ամիսը կ՝ունի դրչ· 100
6 » » » 50

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Թղթատարի ծախքը դէ վէյ
12 ամիսը կ՝ունի ֆրք· 22
6 » » » 11

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 դր·
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ
ԱՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒ
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Արշալոյս յաճ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸՐԸ

Մենք կրօնամոլ մը չենք, բայց կրօնամոլութենէ խորշելով հանդերձ հաստատապէս կրնանք ըսել թէ Ֆրանսայի կառավարութիւնը Արեւելքի կրօնական Միաբանութեանց յատկացուած նպաստը դադրեցնելով աղէկ բան մը ըրած չըլլար։

Տգայտնութիւն է կարծելը թէ ատոր շարժառիթը խնայողական տեսակէտն էր ըլլայ։ Ֆրանսայի ելեմուտքը աշխարհի պետական պուտճէներուն ամէնէն մեծն է. և ատոր մէջ Արեւելքի կրօնական Հաստատութեանց համար որոշուած գումարը, պիւտճէին ամբողջութեանը հետ բաղդատելով այնպիսի չնչին բան մըն է որ, անիկա խնդրոյ նիւթ ընել չէր արժեր։

Եթէ գործին բնութիւնը սոսկ կրօնականը եղած ըլլար, մենք կրօնական գրիչ մը չըլլալով, չպիտի ուզէինք ատոնով զբաղիլ և ատոր վրայ միտք յոգնեցնել։ Բայց եկեղեցական օքեմին տակ ծածկուած մարմինը զուտ քաղաքական է։

Երբ Արեւելքի մէջ կաթոլիկութեան նպաստողը կ՝ըլլար Ֆրանսա, ատիկա սա որոշ նպատակը ունէր. այն է կաթոլիկ տէրութեանց վրայ առաւելութիւն մը ունենալով Ֆրանսայի ժողովուրդին ինքնասիրութիւնը փայփայել և միշտ իրեն քաշել զայն։

Թէ կղերը Ֆրանսայի մէջ ինչ մեծ դեր կը կատարէ, և թէ ընտանիքի և զինուորականութեան վրայ ինչ մեծ ազդեցութիւն ունի, ատոնք բացատրած ենք ասկէ առաջ, Ֆրանսայի կրօնական Միաբանութեանց դէմ տեսնուած չարժումին առթիւ յօդուած մը դրելով։ Եւ սակայն պէտք չէ մոռնալ թէ՝ կղերին ազդեցութենէն դժգոհ դասակարգը սիրաչահելու համար ձեռք առնուած այս միջոցները եթէ յաջող արդիւնք յառաջ բերած են բողոքականներու մէջ, կասկածելի է որ միևնոյն արդիւնքները յառաջ բերեն նաև կաթոլիկ Ֆրանսայի մէջ։

Եթէ զինուորականութիւնն է որ Ֆրանսան, անոր կառավարութիւնը և կառավարութիւնն ալ թէ՛ ներքին և թէ՛ արտաքին քաղաքականութիւնը կը պաշտպանէ, այդ զինուորականութիւնը վճարողն ալ ընտանիքն է, և ատոնց երկուքին ալ, այսինքն զինուորին և կնոջ մեծամասնութիւնը տակաւին այն վիճակին հասած չէ որ եկեղեցիէն դուրս կղեր չը ճանչնայ, և հայրենասիրութիւնը, Պապականութենէ վեր բռնէ ի հարկին, ինչպէս որ քաղաքականութիւնը կը պահանջէ։

Ըսել չենք ուզեր թէ Ֆրանսայի կառավարութեան ըրածը սկզբմէն վատ է. բայց այնպէս կը կարծենք թէ անժամանակ է։

Կրօնական միաբանութեանց դէմ եղողները, առանց անոնց լաւ կողմերն ալ յուզի կողմերուն հետ մէկտեղ նկատի առնելու, և փոխանակ յուզի կողմերը միայն հալածելու իսկ լաւ կողմերը քաջալերելու, յախուռն և անմիջական կերպով անոնց արտաքսումը կ՝ուզէին. բայց կառավարութիւնը միջին ընթացք մը բռնելով, միայն այն կրօնական միաբանութիւնները երկրէն դուրս արտաքսելու որոշում տուաւ, որոնք չէին յօժարեր իրենց գոյութեան իրաւունքը նուիրագործել պետական վաւերացումով։

Այս վաւերացումը կատարեալ իրաւունք կուտայ կառավարութեան՝ անոնց ուզղութեան վրայ հակակշռի մը, անոնց արարքներուն վրայ հաշիւ պահանջելու։ Մէկ խօսքով, Միաբանութիւնները այս վաւերացման չնորհիւ պիտի կրնան օգտակար ըլլալ երկրին՝ առանց վնասել կարենալու։

Այլևս այդ Հաստատութիւնները Պապականութեան ներկայացուցիչները չեն, այլ միայն կաթոլիկ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները, և անոնք որ պապական ըլլալը Ֆրանսական ըլլալէ նախապէս համարած են, իրաւունք չը պիտի ունենան երկրին մէջ կենալու. և քանի որ երկրին օրէնքին չհնազանդողները հոն կենալու իրաւունք չեն կրնար ունենալ, Ֆրանսական կառավարութեան ըրածին դէմ ալ օրինաւոր բան մը չի կրնար ըսուիլ։ Բայց ասիկա, բուն իսկ Ֆրանսայի մէջ դատուած կրօնական միաբանութեանց համար է։

Արեւելքի այն կրօնական միաբանութիւնները որոնք Ֆրանսական կառավարութեան պաշտպանութեան տակ կը գտնուին, տարբեր հանգամանք մը ունեցած ըլլալու էին, վճարուած ըլլալնուն համար։ Վճարուած անձ մը կամ մարմին մը անկախ չէ, և վճարողին վերին հրամաններուն, հրահանգին և միջամտութեան ենթակայ է միշտ։

Մայր Արեւելքի Ֆրանս-Միաբանութիւնները, առևտրական կամ տեղատնաւորական նպատակով հաստատուած չէին, որպէս զի չահաւոր չտեսնուելով լուծուէին։ Միայն ազօթք ընելու համար ալ հաստատուած չէին, որովհետեւ այդ բարեպաշտական արարողութիւնը Ֆրանսական հողին վրայ ալ կրնային կատարել ճիշդ այսպէս, ինչպէս որ պիտի կրնային կատարել Արեւելքի հողին վրայ։

Ֆրանսայի կառավարութիւնը, Արեւելքի կրօնական հաստատութեանց անունով անոր համար հաստատուն գումար մը նշանակած էր իր պարտպիւտճէին մէջ որ, Ֆրանսական լեզուն եւ քաղաքակրթութիւնը Արեւելքի մէջ տարածուելը, կրօնական միաբանութեանց ձեռքով։

Միայն կաթոլիկ կրօնը չէր կրնար ըլլալ անոնց հաստատութեան բուն նպատակը, որովհետեւ Իտալական, Աւստրիական, Սպանիական եւ Պելժիական ալ նոյնչափ կաթոլիկ էին որչափ որ էր Ֆրանսացին, եւ այս վերջինը, կրօնի տեսակէտով առաջնութիւնը վրայ ոեւէ տարբերութեան յատկանութիւն չէր կրնար ունենալ։

Գալով լեզուի տարաձայնութեան, եթէ Ֆրանսայի կառավարութեան քաղաքականութեան կարեւոր մասը կը կազմէ ատիկայ, կրօնական Միաբանութիւնները, նպատակին իրագործման մէջ լծերեւս իրենցմէ ակնկալուածէն աւելին ալ ըրին։

Արեւելքի մէջ այսօր եւս ոչ մէկ օտարական՝ Ֆրանսացիէն աւելի տեղացիին սէրն ու յարգանքը կը վայելէ։ Գալով լեզուի խնդրին, Ֆրանսերէնը այնչափ ժողովրդական եւ կարեւոր եղած ըլլալու, երկրորդ պաշտօնական լեզուն պէտ եղած է. մինչդեռ առաջնէրը առաւելութիւն վայելողը միմիայն Իտալերէնն էր, որուն զով տեւէ ուրիշ օտար լեզու պարզ զարդ մըն էր միայն։

Եթէ այս առաւելութիւնները ձեռք բերողները գլխաւորաբար Արեւելքի կրօնական միաբանութիւնները չէին, այն տեղ իրաւունք չունէին Ֆրանսայի կառավարութեան դրամական օգնութիւնը. եւ պէտք էր որ կամ ցըրուէին եւ կամ պահպանէին իրենց գոյութիւնը՝ իրենց երկրին միայն կրօնական ներկայացուցիչներ ըլլալով։

ԼԻՈՆԻԼ

ԿՐՕՆԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

Մասնաւոր չաթմաթներէն վերջնիներ թիւրքիոյ մէջ «Կրօնի դասախօսութիւնը» մակագրով յօդուած մը երեւցած ըլլալով, կրօնի ուսուցիչ մը բացատրութեան կէտ մը կամ կէտեր նշմարած էր անոր մէջ, և Արժ. Յովհաննագրչեան բացատրութիւն խնդրած էր։ Մասնաւոր վերջին թուոյն մէջ Արժ. Յովհաննագրչեան կը պատասխանէ թէ՝ «կրօնի ուսուցիչ մը»ն եղեր բաներ մը վնասուր է իր յօդուածին մէջ, և սխալը է սա պատճառներով։—

Ա. Ինքը բաց ատրագրութեամբ գրեր է, ընդդիմախօսը պարտաւոր էր ինքզինքը ճանչցընել բաց ատրագրութեամբը, ինքը դիմակի հետ գործ չունի։

Բ. Կը պնդէ թէ կրօնի ուսուցիչ չունինք, եթէ ունինք՝ «կրօնի ուսուցիչ մը»ն պէտք էր զանունք ճանչցընէր հրապարակաւ, ինքը պատրաստ է սն առևն յիտս կոչում ընելու։

Առաջնոյն համար ընդդիմախօս «Կրօնի ուսուցիչ մը»ն սխալուած է՝ համարել թէ արդեօք Արժ. Յովհաննագրչին մենամարտի հրաւէր գրած եղեր է ինքը՝ որ պարտաւոր ըլլայ իր բաց ատրագրութեամբը ինքզինքը ճանչցընելու, որպէս զի կարող ըլլայ նա քննել հասկնալ թէ ինքը բաւական ազնուականութիւն, արժանապատուութիւն ունի՞ որ իրեն հետ զարնուելու դիջանի. «ինքզինքդ ինձի ճանչցո՛ր», չէ նէ պատասխան չունիմ. դիմակի հետ գործ չունիմ» ըսելը պատասխան է։ «Կրօնի ուսուցիչ մը»ն հարկաւ պատճառներ ունենալու է հրապարակի վրայ չերեւելու, կամ Արժ. Յովհաննագրչէն չը ճանչցուելու, որ դիմակաւ ուզեր է խօսիլ. դիմակը ինչ կը վնասէ ճշմարտութեան ձայնին, գաղտնամտութիւն չունցող գրիչը դիմակէն չի խրտչիր. պատին ետեւը պահուրտող հարցասէրին ալ կը պատասխանէ. չեմ ըսեր «պէտք է պատասխանէ»։

Իսկ երկրորդին համար պնդելուն թէ «Կրօնի ուսուցիչ չունինք», այսինքն՝ չ՚ընենք, կրնար «Կրօնի ուսուցիչ մը»ն պատասխանել՝ անուանելով մէկ քանի ծանօթ անձնաւորութիւններ (առանց պարտաւոր ըլլալու), որ անուն հանած են Ազգ. վարժարանաց մէջ արդիւնքներ յառաջ բերելով եկեղեցական և աշխարհական աշակերտներ հասուցած ըլլալով, բայց այդ ընելու տեղ կը պատասխանէ ըսելով թէ, Արժ. յօդուածագրէրը չի կրնար ուրանալ գո՛նէ միմիայն կրօնի ուսուցչի մը գոյութիւնը, որմէ ինքը ամբարած է իր կրօնի գիտութիւնը, և այս՝ բաւ է որ անկեղծութեամբ իր յետս կեդրոնը ընէ։

«Կրօնի ուսուցիչ մը»ն չունենալով յաւանութիւնն իրմէ զատ կրօնի ի՛նչ ըլլալը և անոր ի՛նչպէս ուսուցանել պէտք ըլլալը գիտցող մը չկայ կարծելու, նորէն իր դիմակին մէջ պատասխանած՝ կուգայ ստորագրել

ԿՐՕՆԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ

ԶՈՒԻՑԵՐԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՎԷՎԷՅԻ ՅՈՒՑԱՇԱՆԴԷՍԸ

Զուիցերիոյ մէջ ժամանակ ժամանակ, տեղ տեղ ցուցահանդէսներ կը սարքուին ծաղկեցնելու համար գիտութիւնը և արուեստը։

Այս տարի կարգը Վօի գաւառինն էր։ Եւ արդարև Յուլիսի առաջին օրը Վէվէյի եկեղեցիներու զանգակներու արտասովոր հնչումը, զինուորական զուարթ երաժշտութիւնը և թնդանօթներու սաստիկ որոտը ծանուցին հասարակութեան թէ տեղւոյն ցուցահանդէսը բացուած է։ Երեք ամիս տեւեց։ Բազմաթիւ այցելուներ իրենց նուէրները թափեցին։ Եւ Սեպտեմբերի վերջին օրը Վէվէյի մէջ տեղի ունեցած պարահանդէսները, նուագահանդէսները, խրախճանքները, չնորհաւորութեան բաժակաճառերը ևն. ցուցահանդէսին փակման լուրը տարածելով, անոր յաջող վախճանը աւետեցին։

Գացած էի դիտելու այս ցուցահանդէսը։ Փարիզի համաշխարհական և Պրիւքսէլի համամերիկեան ցուցահանդէսներուն ականատես եղողը ակնարկ մը նետելու հաղիւ պիտի բաւեհաճի այս փոքրիկ ցուցահանդէսին վրայ, որ սակայն իր մասնակի արժանիքը ունի։ Անոր ամբողջութեանը մէջ ինձ հետաքրքրականը է հանրային կրթութեան յատկացուած քաժանումը, որուն մանրամասն նկարագրութիւնը չեմ կանխենք զուրկ չէ մեր ժողովուրդին համար։

Լօզանի համալսարանին ուսուցման մասին ճշդրիտ գաղափար մը տալու համար, բաւականաչափ բաներ ցուցադրուած էին հոն։ Շատ մը մանրագէտներ դուրս ելլելու կը դժուարէին ոմնեակէ մը՝ որուն պատերը ծածկուած էին մանրանկար նկարներով և երկրաչափական յատակագիծերով։ Անոնք որ մասնաւորապէս կը հետաքրքրուէին բժշկութեամբ և քնական գիտութիւններով, հիացած կը դիտէին սատմքի հիւանդութեանց մասին գծուած անհամար պատկերները, բժշկական գործիքները, կոտրած կամ ծռած անդամները կապելու և չտկելու մանրամասները ևն։ Ոչ նուազ հետաքրքրական էին կենդանաբանութեան և բաղդատական անդամաբանութեան յատուկ գեղեցիկ կտորները։

Բարձրագոյն վարժարաններէ բերած և ի ցոյց դրած էին ուսուցման չատ մը առարկաներ, դասագիրքեր, կանոնագրեր և ատեակներու աշխատութեանց հաւաքածոներ։ Ընթացիկ տարուան Յունվարին մէջ բացման հանդէսը կատարուեցաւ Լօզանի վարժարանոցին՝ որուն հոն դրուած հոյակապ պատկերը ուշագրաւ էր։

Երկրորդական վարժարաններու ուսուցիչներուն վօի ընկերութիւնը ուսուցման ինչ ինչ հարցերու մասին դիտողութիւններ, վիճակագրութիւններ և պատմական տեղեկութիւններ ալ ցուցադրած էր։ 60 տարուան ժամանակամիջոցի մէջ դպրոցի առողջապահութեան ըրած իրական յառաջդիմութիւնը ի վեր հանելու ընտիր գաղափարը ունեցած է հանրային կրթութեան պաշտօնէութիւնը։ Ինչ քով քով բաղդատութեան դրած է 1820—1840 թուականներու հին դասարան մը, և քսաներորդ դարու սկիզբը կազմակերպուած նոր դասարան մը։ Ներկային և անցեալին հակապատկերը ասկէ լաւագոյն կերպով զգալի ընել կարելի չէ։ Հին դասարանին մէջ վախտանէի չափ աշակերտներ կը չարուէին եղեր նեղ և երկար նստարաններու վրայ, որոնք միացուած են փորագրութիւններով մաշած գրասեղաններու հետ։ Սեղմ աշակերտներէն իւրաքանչիւրը հազիւ մէկ խորանարդ մէդր օդ ունի եղեր իր սրամտգրութեան տակ։ Զուիցերիոյ մէջ հնութեան կարգ անցած այս դասարանը մեր մէջ գրեթէ նորութիւն է գաւառներէն չատ տեղեր։

Ժողովուրդը հաճոյքով կը դիտէր հին դպրոցին մաշած վառարանին՝ մուխէն ևւացած աշխարհագրական քարտէսները, գըրանին դնդնած գիրքերը, երկաթ ձողերու վրայ չարուած փայտէ օդակները, որոնցմով յառաջադէմ աշակերտները հաղուել կը սովրին եղեր։ Առանց բոլորին վրայէն հնութիւն կը հոտի։ Միայն հին վառարանը առանձին հետաքրքրութեան առարկայ է, կատարեալ նահապետական բան մը, դասառներու մեր դպրոցներուն մէջ գտնուած վառարաններուն պէս՝ որոնք կրակի ազդեցութենէն կասկարմիր կ՚ըլլան։

Հին դպրոցին քով նորին օրինակը իսկական դահլիճի մը տեսքը ունի։ Անոր լայն պատուհանները, բարձր ձեղունը, գեղեցիկ կահ կարասիները հանգստաւէտ և հաճոյատեսիլ բան մը ունին։ Նոր ոճով չինուած նստարանները յարմար են թէ՛ ոտքի վրայ և թէ նստած պարապելու։ Անոնց կազմուածքն ալ պարզ և հանճարեղ է. կարելի է ըստ կամս բարձրացնել և ցածցընել, առանց աղմուկի։ Գրատախտակ և քարտէսներ կրելու յատուկ եռոտանին ալ նորաձև բան մըն է. կարելի է այս ալ ցածցնել և բարձրացնել, և տեղէ տեղ փոխադրել չատ դիւրութեամբ։

Հին և նոր սոյն երկու դասարաններու արտաքին պատերուն վրայ փակցուած տեսայ նախնական դպրոցներու չատ մը յաջտագծեր, նորաչէն և կամ նորոգուած հաստատութիւններու լուսանկար պատկերներ։ Այս բոլոր առարկաները բացայայտ կը ցուցնեն այն ամէն ճիգերը, որոնք ղեկի մտաք կը թափուին հասարակութեան կողմէ, կարելի եղածին չափ, աշակերտները առողջապահիկ պայմաններով կառուցուած դպրոցներու մէջ պատսպարելու։ Բարեմիտ ժողովուրդ, երջանիկ աշակերտներ։

Լօզանի դպրոցներուն բժիշկները ցուցադրած էին ծերացած և վիճերու դէմքով, կռնակներնին ուռերնին ծռած տղաներու և աղջիկներու պատկերներ։ Մխալ մեծամասնութիւնը չեշտուած գոհերն են ատոնք։

Ցաւանքի կ՚երեւի որ Զուիցերիացի ուսուցիչները հայրական գորովով կը գուրգուրան իրենց դպրոցներու աշակերտներուն վրայ. պարզ վարձկաններ չեն. ինչու որ իրենց պարապանութենէն դուրս օգտակար բաներով ալ կը պարապին։ Օրինակի համար, դասատու մը հաւաքածոյ մը չինած էր օտար երկիրներու և Զուիցերիոյ մէջ գտնուած տեսակ տեսակ փայտերու. ուրիշ մը, սերմերու, մէկին ալ բոյսերու և ծաղիկներու, բզէղներու, թիթեռնիկներու հաւաքածոներ ալ կային, բոլորն ալ խընամքով պատրաստուած։ Մրցում մը, գովելի նախանձ մը կայ դասատուներու մէջ, իրենց դպրոցը սոյնանման հաւաքածոներով հարստացնելու։

Շատ ժամանակ չկայ որ Վօի գաւառին մէջ արուեստանոցներ հաստատուած են։ Սակայն ժողովրդեան առատ նպաստովը եւ բարեգործական ընկերութիւններու կողմէ աւանդուած ձրի դասերուն չնորհիւ, կարճ աւանի մէջ բաւական արդիւնք առաջ եկած է։ Սոյն արուեստանոցներու մէջ սովորաբար աւանդուած դասերն են. կտաւագործութիւն, կողպարարութիւն, կառագործութիւն, երկնագործութիւն, ասեղնագործութիւն, դանակագործութիւն, կազմարարութիւն եւ տպագրութիւն։ Ցուցահանդէսին մէջ հաճոյքով եւ տեսակ մը հպարտութեամբ կը դիտէր ժողովուրդը այս նոր արուեստանոցներու մէջ պատրաստուած իրերը՝ որոնք ցոյց կուտային այս չատ օգտակար հաստատութիւններու յառաջդիմութեան ընթացք մը տալու գործունէութիւնը։

Մարմնամարզի եւ երաժշտութեան ուսումը ներկայացուած էր նորաձեւ և գեղեցիկ գործիքներով։

Ի պէտս կոյրերու դպրոցական առարկաներուն եւ գիրքերու զով դրուած կա-

ՅԳԱՒՈՐ ԴԱՒԹԱՏՈՒՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԻ

ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐ

ՆԱԽԱԳԱՀ — ՀԱՅԿ ՀԱՅԿԱԶՆ

ՏԵՂԱԿԱԼ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐ — ՍԱՄՎԵԼ ՍԱՀԱԿՅԱՆ, ՍԱՄՎԵԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ

մը տղաքներ կան, որոնք իրենց դաստիարակութեան յանձնուած որքեր ոեւէ արհեստի մը կամ որդեգրութեան չեն տրուիր, բայց արդեօք մտածուա՞ծ է թէ անոնք օր մը ինչ պիտի ընեն եւ կամ ինչ կերպով պիտի ճարեն իրենց հացը։

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ Ագգ. վարժարաններու տարեկան պիւտճէն 800 ոսկիի չափուած ըլլալուն համար գանգատներ եղած էին մեր պաշտօնակիցներէ ոմանց կողմէ։ Կ'երեւայ որ այդ գանգատներէն ազդուած, Զմիւռնիոյ Ազգ. մտաւորական անձերէ վիճակը չատ ազգալի վիճակ մը առած է, եւ տեղական մարմիններն ալ չուսած են լոզորովին։ Ձեզնք հաւնիար թէ ինչ պատճառ կայ որ փոխանակ պիւտճէին մէջ կարգ մը խնայողութիւններ ընելու, եղեռն մտաւորկին վրայ նոր ծախքեր աւելցնեն։ Ձեզնք հաւնիար նաեւ թէ ինչո՞ւ համար Զմիւռնիոյ վարժարանները ամսական 66-67 ոսկիով չի կարենան բաւուք կերպով կառավարուիլ եւ անպատճառ 100 ոսկի ծախսուիլ հարկ ըլլայ, երբ արդէն կարեւոր պարտք մը ունի ազգ. մտաւորկին եւ վճարելու համար ցարդ ոեւէ կարգադրութիւն չէ եղած։ Իսկ եթէ առարկուի որ Զմիւռնիոյ մէջ Հայ տղաք օտար վարժարաններ կ'երթան, կը պատասխանենք թէ ոչ ապաքէն Պոլսոյ մէջ ալ նոյնը կը պատահի, որուն պատճառը տալերը կողմ փնտռելու է։

ՏՆՏԵՍ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ հրաւիրուած էր նիստ ընելու, բայց չկրցաւ ընել, որովհետեւ անդամներէն միայն մէկը ներկայ էր։

ՄԱՆՉԱՐԼԸԳԻ վանքին նախկին Վանահայր Կարապետ Վ. Ոչտունի, սեպտեմբերի 3ին վախճաներ է։ Կիւրինի առաջն. փոխանորդը կատարեր է օծման արարողութիւնը։

ՏՓՂԻՒԻ քաղաքագլուխ հանգուցեալ Պ. Եւանգելեանցի յաջորդ նշանակուեր է Պ. Ն. Խոսրովեանց։ Պ. Եւանգելեանցի յաղարկաւորութիւնը չատ հանդիսաւոր եղեր է։ Ներկայ գտնուեր են Կովկասի կառավարիչը, փոխանորդը, քաղաքային եւ ուրիշ պաշտօնատարներ եւ հազարաւոր ժողովուրդ։ Յատկական հեռագիրներ ուղղեր են Ս. Հայրապետը եւ Մեծ-Դուքս Նիքոլա Միխայլովիչ։

ՊԱՆՏՐՄԱՑԻՆ կը գրեն մեզ թէ՝ քաղաքին Սրսէն քհն. որուն եղերական մահը գրեցինք երէկ, հետեւեալ պարագաները տակ ղոհ գացած է պատուած ոճրագործութեան։ Կիրակի գիշեր Սրսէն քհնյ. պահակ մը արարողութեան կը հրաւիրուի, եւ «Հարնառ»ի համար հարթին առնը կ'երթայ հրաւիրեալներու հետ, ուր կը գտնուին եղեր քանի մը գինովներ ալ։ Հալաւի օրհնութեան ժամանակ սոյն գինովները կ'ուզեն պարել։ Սրսէն քհնյ. կը ջանայ արգելել զիրենք, մտաւորականութեան մը առաջքը առնելու համար։ Գինովները մը առաջքը առնելու համար։ Գինովները առնելով կը կեղծեն, եւ երբ ամէն հաղորդած ըլալ կը կեղծեն, ու հարս ու փեսայ եւ հրաւիրեալները փեսին տունը երթալու համար, հարթին տան դռնէն դուրս կ'ելլեն, գինովներէն մին վից հարուածեալ նով մը ճակտին մօտ քունքէն կը զարնէ Սրսէն քահանային որ թէեւ կը դարմանուի, բայց ժամ մը վերջ տարաբաղդը իր հոգին կ'աւանդէ։ Հանգուցեալը չատ երիտասարդ էր, հազիւ 26 տարեկան, եւ երկու անչափահաս զաւակներու հայր. հազիւ երկու տարի է քահանայ ձեռնադրուեցեալ։ Պանտրմայի վրայ եղելոտոի առաջնորդ Տ. Ծովակի եպիսկ., Ռոտոսթոյի առաջնորդուհի Թեան տանն։ Օծման եւ յաղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեր է նախկին օր ի ներկայութեան Պանտրմայի գրեթէ բոլոր ազգայիններուն։ Հանգուցեալ քահանային հայրը՝ Ոսկի քհնյ.՝ իր որդւոյն եղերական մահուան գիշերը Հայ գիւղ գտնուելով, անմիջապէս Պանտրմա կանչուած է, իր որդւոյն քիչ մը տակը ըլլալը լսելս արուելով։ Ոսկի քհնյ. անմիջապէս Պանտրմա հասնելով, երբ իրողութիւն կը տեղեկանայ, այնքան կը յուզուի որ ինքն ալ սոսկալի տագնապներու կը մատնուի, եւ մինչեւ իսկ բժշկական դարմանի ալ պէտք կ'ըլլայ։ Ոսկի քհնյ. յաւաջիկայ չորեքշաբթի օր Պոլիս պիտի գայ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒԹՈՒՄ Տնտեսական խորհրդոյ մասուցուած եւ ապրիլ 1901 տարուոյ, ըստ օրինի Տնտեսական

ԿՈՒՐԾ ՆՇԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՆԱԳՈՅՆ ԹԵՐԹԻՆ

Ա

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՆԱԳՈՅՆ ԹԵՐԹԻՆ

Ա. Դարու սկիզբները, երբ Երուսաղէմ դեռ կը գտնուէր Պարսից տիրապետութեան տակ, Հայոց Պատրիարքը Եղիա Ա. Արծրունի էր, որ 30 տ.թ. Յունուարի 1 ին Ս. Յակոբայ վանքին մէջ կը մեռնի։ Ասոր յաջորդելու համար Ս. Յակոբայ վանքի Միաբանութիւնը կը հաւաքուի, որպէսզի ընտրէ նոր Պատրիարք մը։ Ընտրութեան ատեն Միաբանութեան մէջ կը ծագին երկու կուսակցութիւններ, որոնցմէ մէկը կ՚ուզէ, որ Պատրիարք ընտրուի Ս. Յակոբայ վանքին միաբաններէն, իսկ միւսը կ՚ուզէ, որ Պատրիարք ընտրուի Երուսաղէմի Ս. Աթոռին միաբաններէն։ Ասոնցմէ առաջին կուսակցութեան անդամներն էին Ս. Յակոբայ վանքի Միաբանութեան Ծերակոյտը, որ կը բաղկանար 40 հոգի ծերունի վարդապետներէ։ Երկրորդ կուսակցութեան անդամներն էին Ս. Յակոբայ վանքի Միաբանութեան մնացեալ անդամները, որոնք կը կազմէին մեծ մեծամասնութիւնը։ Ասոնք կ՚ուզէին, որ Պատրիարք ընտրուի Ս. Աթոռին միաբաններէն, որովհետեւ Ս. Աթոռին միաբանները աւելի կրթուած էին, քան Ս. Յակոբայ վանքի միաբանները։ Ասոնք կ՚ուզէին, որ Պատրիարք ընտրուի Ս. Աթոռին միաբաններէն, որովհետեւ Ս. Աթոռին միաբանները աւելի կրթուած էին, քան Ս. Յակոբայ վանքի միաբանները։

Ա. Ծերակոյտը կ՚ուզէր, որ Պատրիարք ընտրուի Ս. Յակոբայ վանքի միաբաններէն, որովհետեւ Ս. Յակոբայ վանքի միաբանները աւելի հնազանդ կ՚ըլլային Ծերակոյտին, քան Ս. Աթոռին միաբանները